

Kvalitetsrapport: Att lyssna på barn (736G05)

Kurs: Att lyssna på barn (736G05).

Huvudområde: Barn

Examen: Ingen. Detta är en fristående kurs.

Kursen har 20 platser och går på kvällstid vecka 44–03 på halvfart (7.5 hp).

Kursen lyfter fram barn och unga som samhällsaktörer och behandlar barns och ungdomars samtida liv i Sverige. Speciell vikt läggs vid att de studerande skall utveckla sin förmåga att lyssna till barns och ungdomars röst i arbete eller forskning med barn och unga. Barns och ungas olika förutsättningar belyses, med speciell vikt på genus, etnicitet, funktionshinder och social utsatthet. Undervisningen sker i form av föreläsningar, seminarier, workshops med handledning och eget praktiskt arbete. Därutöver krävs självstudier.

Hösten 2020 (och 2019) samlästes kursen med uppdragsutbildningsdeltagare.

Kursplan:

<https://liu.se/studieinfo/kurs/736g05/ht-2020>

Nyckeltal

	Kvinnor	Män	Totalt
Antal sökande på UHR	94	11	105
Antal förstahandssökande på UHR	15	0	15
Antal registrerade på kursen	14	2	16
Genomströmning	9	1	10
Poängproduktion per termin av andel aktiva studenter	10*7,5 = 75hp	0 hp	75hp
Tid till examen	[Grundnivå. Ingår ej i examen]	[Grundnivå. Ingår ej i examen]	[Grundnivå. Ingår ej i examen]

Av 16 studenter registrerade på kursen, varav något färre faktiskt var aktiva, så svarade 7 slutligen på kursutvärderingen i Evaluate. Studenternas omdömen om kursen är uppenbart höga och inga uppenbara problem blir synliga (se tabellen på nästa sida). Deltagarna i uppdragsutbildningen ger omdömen på annat sätt, och även om uppdragsutbildning inte ligger under FilFak så förtjänar det att nämnas att uppdrags-deltagarna gav ännu högre betyg. Omställningen till hybridläge under Coronapandemin tycks ha fungerat väl under omständigheterna, med träffar via Zoom istället för fysiska träffar på Campus Valla.

En utmaning som blir synlig i kursutvärderingens fritextsvar är att studerande kommer till kursen med ganska olika kunskapsnivåer och olika grader av vana vid universitetsstudier. Även detta tycks dock hanteras väl i praktiken, med tanke på de höga kursbetygen.

Evaluate-frågor	Medelvärde
Kursens ämnesinnehåll har gett mig möjlighet att uppnå kursens lärandemål.	4.57
Kursens olika undervisnings- och arbetsformer har varit relevanta i relation till kursens lärandemål. Till undervisnings- och arbetsformer räknas till exempel föreläsningar, seminarier, laborationer, basgrupper, handledning, projekt och lektioner.	4.29
Kursens examinerande moment har varit relevanta i relation till kursens lärandemål.	4.71
Kursens pedagogiska genomförande har varit till stöd för mitt lärande.	4.57
Anser du att kursens innehåll, genomförande och examination stämmer med kursplanen?	4.86
Vilket helhetsbetyg ger du kursen?	4.29
Mina studier i kursen har fungerat bra med hänsyn tagen till de anpassningar som gjorts utifrån Covid-19 (hybridläge).	4.71

Måluppfyllelse

Kursen hör inte ihop med något paket av kurser och kan alltså inte ingå i en någon specifik examen. Studenter som söker en examen inom huvudområdet "Barn" kan istället gå det internationella mastersprogram som ges på Tema Barn på engelska. Den fristående kursen "Att lyssna på barn" ingår inte i detta program, och är också den enda fristående kurs som för närvarande ges på Tema Barn. Därför finns det inte heller några relevanta programspecifika mål att relatera kursmålen till. När kursens mål ställs i relation till de generella målen för magisterexamen och mastersexamen så prickas dock alla punkter in åtminstone i någon utsträckning (se "Fakultetsmatrisen för generella examina"). Samtliga punkter under "Kunskap och förståelse" i fakultetsmatrisen klassas antingen som en 2:a eller 3:a, vilket innebär att examensmålen under denna rubrik stöttas helt, eller till stor del, av kursmålen. Man kan alltså konstatera att om denna kurs hade ingått i ett paket av kurser som kunde ge examen inom huvudområdet "barn", så hade denna kurs på många sätt bidragit till programmets helhet. I viss mån kan kursens utformning förstås just som ett slags kondenserad miniatyr av vårt mastersprogram.

Utformning och genomförande

Kursen strävar efter att vara verklighetsnära, både när det gäller att beröra faktiska samhällliga kontexter och när det gäller kursinnehållets tillämpbarhet. Tillämpbarheten – att lyssna på barn – handlar här både om yrkesmässig relevans (lyssna på barn i diverse samhällliga kontexter) och forskningsmässig relevans (metodkunskaper, barnintervjuer etc).

En viktig del i strävan mot det verklighetsnära är att vanliga studenter blandas med uppdragsutbildningsdeltagare. Kursen ges alltså som en hybridkurs där vissa studenter läser den som en vanlig fristående kurs och vissa deltagare läser den som en uppdragsutbildning. Detta ger en stor yrkesmässig närvaro i kursen, vilket utgör en stor resurs eftersom utmaningar från uppdragsdeltagarnas yrkessituationer på ett förtjänstfullt sätt kan lyftas in i kursen. Detta har uppskattats både från studenters håll och från lärarhåll.

En annat exempel på den verklighetsnära ingången i kursen är att deltagarna jobbar med ett *case*. *Case* syftar i detta sammanhang på ett konkret fall i form av ett dilemma eller en utmaning som uppstår i en verksamhet med eller för barn. *Case*-uppgiften introduceras efter att grundläggande teoretiska och centrala begrepp (barnperspektiv, barns perspektiv, barnrättsperspektiv, barnsyn, osv) diskuterats i relation till den aktuella litteraturen (i form av föreläsningar och seminariediskussioner). Arbetet med *case*-uppgiften inleds med de studerande och deltagarna uppmanas att identifiera ett dilemma eller en utmaning som de, som individer, har erfarenhet av och möter till vardags i sina respektive kontexter. I flertalet fall har de studerande eller deltagande ett yrkessammanhang att referera till, annars uppmanar vi att fundera kring fritidsverksamheter eller familjesituationer där barn finns med. Ett *case* som valts av studerande/deltagare kan exempelvis handla om utmaningen att fånga barns åsikter i vårdnadstvister (socialt arbete), att skapa gudstjänster som involverar barn (svenska kyrkan), att skapa en hemsida som förmedlar en barnsyn som är linje med verksamheten (privat förskola), etc.

När de identifierat ett specifikt dilemma eller en särskild utmaning förväntas de analysera detta i ljuset av teoretiska perspektiv och centrala begrepp, hämtat från den obligatoriska litteraturen, med inriktning på att vid en workshop presentera *caseset*. På så vis får studerande och deltagare göra något med, och använda, teoretiska begrepp och angreppssätt som kursen tar upp, och knyta detta till konkreta erfarenheter från praktiken vilket borgar för att de får ta en aktiv roll i sina egna läroprocesser.

De krav som ställs i kursen kommuniceras genom studieanvisningen, som beskriver kursens mål och vad som krävs för att genomföra delmomenten i kursen. Förväntningar på studenterna formuleras här explicit. Varje vecka finns det också Zoom-träffar av olika slag, där studenter har möjlighet att ställa frågor och interagera med lärarna. Lärarna på kursen lägger särskild vikt vid att vid varje tillfälle också tydliggöra den lärandeprocess som *case*-uppgiften avser att stimulera och underbygga, dvs att se kopplingen mellan teori och praktik, och hur teoretiska begrepp bidrar till reflektion och fördjupning i analyser av konkreta verksamheter.

När det gäller möjligheter att slutföra utbildningen för de studerande (och därmed höja genomströmningen) så blev de restriktioner som uppkom till följd av pandemin viktiga. Kravet på omställning till distansundervisning medförde viktiga lärdomar, nämligen att on-line-lärande bidrog till *ökad genomströmning*. Med andra ord, fler studerande avslutande kursen när kravet på närvaro på campus försvann.

Mot den bakgrunden avser vi därför att utveckla kursen genom att i högra omfattning kombinera on-line-undervisning med face-to-face-möten. Mot bakgrund av att flertalet av de studerande liksom kursdeltagare som läser kursen som uppdragsutbildning också är

yrkesverksamma kom distansläget att innebära en lättnad eftersom kursen kunde följas hemifrån, vid datorn. Vidare framkom att bland de studerande fanns några som bodde utanför regionen, vilket indikerar att on-line-läget öppnar för ett större upptagningsområde. Trots att många saknade samtal och möten IRL, hävdade samma personer att det fanns en närhet och öppenhet i grupperna som bidrog till att skapa ett positivt lärandeklimat.

Utmaningen är kanske störst för lärarna på kursen när det gäller att hantera on-line-läget med de krav på struktur och information som krävs när frågor och undringar inte kan besvaras direkt – i rummet.

Forskningsanknytning

Kursen ges inom ramen för Tema Barns verksamhet. Tema Barn strävar mot att vara en samhällsrelevant och tvärvetenskaplig miljö där det bedrivs nationell och internationell forskning och utbildning om barn och barndom. Forskningen och utbildningen fokuserar på såväl levda erfarenheter som sociala, politiska och materiella betingelser, i olika kontexter och i olika tider. De områden som finns inom avdelningen består av:

- Barn och ungas hälsa och välbefinnande
- Barn, familj och föräldraskap
- Barn i förskola och skola
- Barn, rättigheter och medborgarskap
- Barn, stat och marknad i tid och rum
- Barn och funktionshinder
- Barns samspel, emotioner och socialisation
- Barn, kultur och konsumtion

Samtliga dessa områden avspeglar sig i kursens innehåll, och företrädare för flera av forskningsinriktningarna deltar som lärare i kursen.

När det gäller vetenskapligt förhållningssätt så tillägnar sig studenterna detta genom kursens fokus (se kursmålen) på ”sociologiska och antropologiska **perspektiv**”, ”**teoretiska kunskaper** om barn och unga ur ett barndomssociologiskt perspektiv”, samt ”**metodkunskaper** och ett **reflexivt förhållningssätt** i att arbeta eller bedriva forskning med barn- och ungdomsperspektiv”. Studenterna blir alltså skolade såväl metodologiskt som teoretiskt inom ramen för denna kurs.

Vi har arbetat aktivt med att inkludera relevant forskning i alla kursmoment genom den litteratur som kursen omfattar. Den stora utmaningen består i att möjliggöra för alla studerande och deltagare att tillgodogöra sig litteraturen. Eftersom kursen ligger på grundnivå finns det studerande som har stora svårigheter att tillgodogöra sig engelskspråklig litteratur, vilket krävs för att få inblick i den internationella forskningsfronten. Vi har dock valt att ha den obligatoriska litteraturen på svenska, som också förmedlar central internationell forskning. Därtill har vi lagt upp tydlig referenslitteratur som på olika sätt täcker det forskningsläget i bredare mening. I Lisam-rummet har vi skapat särskilda foldrar för de som är intresserade av barn- och barndomsforskning inom socialt arbete, inom hälso-

området, inom förskola, osv, som ett sätt att bredda möjligheterna för alla att få inblick i såväl nationell- som internationell relevant forskning.

Dessa olika inriktningar — hälsa, socialt arbete, förskola, etc. — blir aktualiserade i samband med att *case*-uppgifterna utformas, redovisas och diskuteras. I de fall som studerande och deltagare har valt att fördjupa sig med hjälp av den erbjudna referenslitteraturen uppstår fördjupade diskussioner och insikter som baseras på att alla har givits möjligheter att utöver den obligatoriska litteraturen på svenska också fördjupa sitt läsande genom att läsa forskningslitteratur (nationell och internationell) som är specialiserad.

Ett vetenskapligt förhållningssätt förmedlas genomgående under hela kursen, men särskilt framhålls detta vid två tillfällen. För det första anordnas tre särskilda seminarier om aktuell barnforskning. Frågan om vilka projekt som presenteras bestäms från år till år beroende av vilka projekt som tillkommit och vilka forskare som är tillgängliga vid tema Barn. Under 2020 behandlades forskning på tre fält; bedömning i skolan ur elevers egna perspektiv, ungdomars politiska aktivitet, samt barn med funktionshinder och utmaningen att lyssna på barn som inte har ett språk. För det andra avser examinationsuppgiften att bidra till att stimulera förmågan att läsa forskningslitteratur liksom att med stöd av kritisk granskning uttrycka sig om hur forskningen lyckades med att fånga barns perspektiv. Uppgiften är att läsa ett avhandlingsarbete som har en uttrycklig ambition att på basis av barns eller ungas perspektiv undersöka frågor som exempelvis situationen på HVB-hem, samarbetsamtal vid skilsmässa, konfirmationsläger, ensamkommande ungdomars syn på sitt boende, osv.

Utvecklingsområden när det gäller forskningsanknytning är att som lärare identifiera och uppmärksamma den kompetens som finns i gruppen vad gäller engagemang inom olika yrkesområden och samhällsarenor som involverar barn och att på basis av detta sedan bidra till att ge inblickar och insikt om aktuell forskning. Den stora utmaningen är att bidra till att synliggöra aktuell forskning och dess betydelse för den erfarenhetsbaserade och praktikinära kunskap som studerande och deltagare bär med sig till kursen.

Lärarkompetens

Lärarkompetensen beskrivs i tabellen för lärarkompetens som bifogas som ett separat dokument till denna kvalitetsrapport.

En professor som har varit kursansvarig i fyra år har i sin forskning arbetat med barns perspektiv i en rad olika undersökning, som berört ämnen av hög relevans för barn- och barndomsforskning. Det har handlat om barn med dyslexi och deras berättelser om att få en diagnos, om barn och ungdomar som växt upp i regnbågsfamiljer och deras upplevelser samt om skolbarns perspektiv på hälsoinsatser och mobbningsförebyggande arbetssätt. Mot den bakgrunden är hon därför väl insatt i diverse idéer och metodiker för hur man talar med, och lyssnar på, barn/personer. Vidare har hon ett särskilt intresse för etiska frågeställningar i barnforskning. Professionellt är hon också legitimerad psykolog. En lärare samarbetar nära med kursansvarig under hela kursen skriver hon en avhandling som baseras på vuxnas berättelser om sin barndom, och har ingående kunskaper om vikten av att fånga barns perspektiv i historiska processer. Vidare har hon tidigare haft anställning som

Mats Andrén, mats.andren@liu.se
Studierektor Tema Barn

verksamhetsutvecklare på Rädda barnen, vilket är en professionsrelaterad kompetens av stor relevans för kursen.

Som beskrivet i föregående avsnitt (om Forskningsanknytning) så är företrädare för flera av Tema Barns forskningsinriktningar medverkande som lärare i kursen. En biträdande professor pratar om att lyssna på barn i institutionella kontexter, en professor pratar om metoder för att observera, och på annat sätt studera, social interaktion, och en biträdande lektor pratar om barns delaktighet och rättigheter i en politisk kontext. Under 2020 deltog också Rebecka Tiefenbacher med undervisning om barn med funktionshinder och de utmaningar som detta innebär för att fånga barns perspektiv i forskning.

Den biträdande professorn och den biträdande lektorn är båda legitimerade lärare och biträdande lektorn har även fått utmärkelser (studenternas pris) för sina undervisningsinsatser vid FilFak på LiU. Professorn är forskare vars forskning om barns socialisation fått stort internationellt genomslag.

Överlag har jag från studierektorsperspektiv svårt att se en mer lämplig uppsättning lärare för denna kurs än den som föreligger. Bemanningen har varit stabil över ett antal år, med samma kursansvarig examinator i fyra år och flera andra lärare som varit med ett antal år. När det gäller lärarkompetens är den genomgående hög men kommande år planeras för att återinföra ett seminarium som rör barn och unga i socialt arbete, ett inslag som tidigare funnits på kursen.

När det gäller kompetensförsörjning ges visst utrymme för de två lärare som är mest aktiva (KZN; KA) att fördjupa sig och diskutera nyinkommen litteratur samt genomsam läsning och diskussion.

Arbetslivskompetens

Kursens strävan efter att vara verklighetsnära bygger till stor del på en ambition av att kunskaperna ska vara yrkesrelevanta. Således stöter studenterna inte bara på "teoretisk kunskap", utan lär sig *tillämpa* denna teoretiska kunskap på faktiska samhällliga sammanhang (kursmål 2, framförallt). Studenterna tillägnar sig en rad förmågor som förbereder dem både för att arbeta och bedriva forskning med barn-och ungdomsperspektiv (kursmål 4). Det faktum att kursen samläses med yrkesverksamma uppdragsutbildningsdeltagare för också in en stark koppling till diverse yrken i kursen, vilket även gynnar de "vanliga" studenterna på kursen. Även dessa "vanliga" studenter är i flera fall yrkesverksamma, eftersom denna fristående kurs går på kvällstid, och därför går att kombinera med arbete.

Någon systematisk uppföljning av alumners erfarenheter finns inte i dagsläget, men i flera fall har kursen lett till att kontakter har etablerats med studenter/deltagare som sedan har kommit tillbaka och uttryckt intresse för att jobba hos oss och liknande.

Vi ser samarbetet med uppdragsenheten som oerhört centralt när det gäller utvecklingen på detta område. Uppdragsenheten arbetar aktivt med att lansera kursen för professionella grupper, och har också under de två år vi samarbetat också aktivt följt upp dem som

genomgått kursen för återkoppling. De som genomgått kursen som uppdragsutbildning uttrycker sig genomgående mycket positivt och har i flera fall också förmedlat erfarenheterna till arbetskamrater som anmält sig som intresserade av kursen.

Studentperspektiv

Utöver den standardmässiga proceduren med Evaluate-utvärderingar och påföljande ändringar i kursen, samt information till studenter om hur kursen reviderats på basis av förra årets kursvärdering via Lisam och vid kursintroduktionen, så görs studenternas perspektiv till en del av kursen genom integration av deras (yrkes)erfarenheter i kursens uppgifter. Studenterna är även delaktiga i sin studiegång på så vis att de har stora möjligheter att välja kurslitteratur från en lista, utifrån eget intresse. Kursen arbetar också med formativ bedömning, på så vis att de kan skicka in frågor, och få feedback/handledning på dessa, inför slutuppgiften (en skriftlig recension av en bok).

Ett område som definitivt skulle kunna utvecklas i högre grad är att följa upp de studerande som tenderar att minska sin närvaro under kursens gång och inte avsluta sina uppgifter. Vi har delvis arbetat med att stimulera och underlätta för de som upplever att det blev för utmanande eller komplicerat att följa kursen med att erbjuda tät återkoppling och särskilt stöd. On-line-formatet var i detta avseende särskilt lyckat eftersom handledning kunde på ett enkelt sätt ges individuellt med *share-screen*-formatet som tydligt pedagogiskt stöd.

Jämställdhetsperspektiv

Jämställdhetssperspektiv är inkluderat i kursens innehåll. Barns och ungas olika förutsättningar och villkor i samhället diskuteras utifrån teorier om identitet, tillhörighet och plats i samhället och perspektiv som uppmärksammar **genus**, etnicitet, funktionshinder/funktionalitet och social utsatthet. Ett av kursmålen lyder såhär:

- beskriva barns och ungas olika livsvillkor utifrån aspekter av till exempel etnicitet, **genus**, funktionshinder och social utsatthet

Då kursen är en enstaka kurs som inte läses tillsammans med andra kurser i större kurspaket så ingår den inte i någon typ av progression i det här avseendet (jämställdhetsperspektiv).

Kursen har hittills nästan uteslutande lockat kvinnor vilket inte är konstigt med tanke på att det är kvinnor till största del som arbetar inom vård och omsorg. De fåtal män som genomgått kursen har inte skiljt ut sig utan deras erfarenheter och insikter har präglats av det yrkesmässiga kontext de tagit med sig in i utbildningen.

Hållbarhetsperspektiv

Kursens innehåll är inte inriktat specifikt mot hållbar utveckling. Dock innehåller den flera delar som är av relevans för hållbar utveckling. När det gäller *kunskaper* så finns det ett antal punkter som har med social hållbarhet att göra (barns delaktighet, demokrati, jämställdhet, maktstrukturer) och när det gäller *färdigheter* så tillägnar sig studenterna olika metodologiska färdigheter samt att de får öva på att applicera teoretiska kunskaper om barn och unga ur ett barndomssociologiskt perspektiv på konkreta situationer i samhället. Då kursen är en enstaka kurs som inte läses tillsammans med andra kurser i större kurspaket så ingår den inte i någon typ av progression i det här avseendet (hållbarhetsperspektiv).